

Odraz historických, politických, kmeňových a náboženských tenzií v súčasnej Sýrii

MAREK ZEMAN

Katedra porovnávacej religionistiky Filozofická fakulta UK, Bratislava

The article deals with Syria from the 19th century till present, based on a historical approach. It focuses on historical, demographic and religious developments on Syrian territory and revises historical contexts of religious, tribal and social life. The article also deals with present existing tensions. The results are applied to the current social and political situation in Syria. The last part of the article suggests feasible solutions of the current political situation.

Key words: Syria, tribalism, religion, politics, Arab Spring

Článok sa v historickom priblížení zaoberá Sýriou v 19., 20. a 21. storočí. Kládne dôraz na historický, demografický, sociálny a náboženský vývoj na území Sýrie. Zvýrazňuje existujúce napätia v spoločnosti. Výsledok aplikuje na súčasnú sociálnu a politickú situáciu v súčasnej Sýrii.

V nami pozorovanom období je Sýria pod vplyvom islamu. Islam sa dostal do Sýrie v roku 640, keď ju zobra armáda vedená Chálidom ibn al-Walídom (*sajf Alláh*, „mečboží“), dovtedy to bola hraničná provincia Byzancie. Sýria bola značne zničená, pretože boje trvali už od roku 635, navyše v roku 639 prešla krajinou epidémia emauzského moru. Po dobytí Sýrie vzrástla mierová kolonizácia rodín z Arabského polostrova. Kalif Umar neobracal obyvateľstvo na islam, pretože v Sýrii žili „ľudia knihy“ (*ahl al-kitáb*). Naopak, rôznorodosťou v náboženstvách chcel vytvoriť čo najväčší rozdiel medzi prichodiacimi arabskými kmeňmi, ktoré vyznávali Islam, a pôvodným obyvateľstvom, ktoré bolo kultúrne a hospodársky vyspelejšie (Tauer 2006: 49). V rokoch 661 až 750 patrila Sýria pod Umajjovský kalifát. V rokoch 750 – 1258 sa tu rozprestieral Abbásovský kalifát. Následne časť územia zaberali Križiacke štáty (1097 – 1254), kým ich v roku 1254 ne-

dobyl Egyptský mameluk, sultán al-Malik az-Záhir Bajbars. Týmto zjednotil Egypt a Sýriu do jedného štátu. Od polovice 13. stor. sa snažili dobyť Sýriu Mongoli, podarilo sa to až v roku 1400 turkickému panovníkovi Timur-i Langovi. Po Timurovej smrti vzrástla moc Osmanskej ríše, ktorá zabra v roku 1516 Sýriu a v tom istom roku aj Egypt. Tento stav zostal do prvej svetovej vojny.

Záujmy v Juhozápadnej Ázii si počas prvej svetovej vojny rozdelili mocnosti Francúzsko a Británia. V apríli roku 1920 sa Sýria dostala pod mandát Francúzska. V tom istom roku sa stal kráľom Sýrie Faisal I (Faisal Ibn Husajn), neskôr ho dosadili Briti za kráľa Iraku. Francúzi nemali podporu od Sunitskej elity, preto podporovali Alawitov. Proti francúzskemu mandátu sa vzbúril Sultán Al-Atraš v roku 1925. Povstanie vypuklo v pohorí Džabal al-Drúz a viedol ho Sultán Al-Atraš, arabský a drúzsky vojvodca, bojovník za oslobodenie. Francúzom sa podarilo povstanie potlačiť až na jar v r. 1927. Sultán ušiel do Zajordánska a vrátil sa až v roku 1937, keď pokračoval v boji za oslobodenie Sýrie. Prvou formálnou dohodou, ktorá sa považuje za uznanie národného hnutia v Sýrii, je francúzsko-sýrska dohoda o nezávislosti (1936). Francúzsko ju podpísalo, ale ne-

ratifikovalo. Na základe tejto zmluvy a novej ústavy bola zvolená vláda v Sýrii. Po páde Francúzska (1940) patrila Sýria pod Francúzsky štát (známy aj ako Vichystické Francúzsko), kým nebola oslobodená vojskami Británie a Slobodného Francúzska v roku 1941. Proti francúzskemu mandátu sa postupne zdvíhal odpor podporovaný stávkami a demonštráciami, ktorý vyvrcholil bombardovaním Damasku francúzskym letectvom. Sýria v roku 1944 získala samostatnosť. Následne s príspevom Organizácie spojených národov opustili Sýriu francúzske jednotky, posledné 17. apríla 1946.

Po odchode francúzskej armády nasledovalo búrlivé obdobie sprevádzané politickými prevratmi. V roku 1958 Sýria a Egypt vytvorili Zjednotenú arabskú republiku. V rýchlom slede nasledovali výmeny: 1963 – pri moci bola socialistická strana, 1966 – pri moci je ortodoxná časť strany Baas, viedol ju Núr ad-Dín Mustafá al-’Atási. 1970 – vojenským prevratom generála Háfiza al-Asada sa k moci dostalo pragmatické krídlo strany Baas. 1973 – Ľudová strana schválila ústavu, Sýria je demokratická, socialistická, ľudová republika, s dôrazom na sekularizáciu. Prezident musel byť moslim.

Spoločnosť Sýrie po roku 1800

Popíšme si rozdelenie obyvateľstva, pričom všetky náboženské, kmeňové a politické údaje, ktoré budeme využívať, sú údaje od roku 1800. Historické zápisy, ktoré popisujú vidiecky život pred rokom 1800, sú skôr výnimočné. Prvé zápisky hodné skúmania pochádzajú až z osmanskej doby, pričom tieto archívy sa len začínajú vedecky skúmať (Hourani, 2010: 110).

V Sýrii nachádzame dva základné druhy arabskej spoločnosti: beduínska civilizácia (*badúwa*) a mestská civilizácia (*hadára*). Za „pôvodných“ beduínov sa považujú bojové beduínske kmene chovajúce ťavy. Významným faktorom pre jedotu kmeňa je udržiavanie kmeňovej solidarity (*‘asabíja*). Beduíni pásli ovce v Nafúde a na zimu odchádzali na severozápad Sýrie alebo severovýchod Iraku. Ich genealogický pôvod sa odvodzuje od skutočného alebo mystického kmeňa. Platí to aj pre polokočovne alebo usadené beduínske kmene. Za seberovných považovali len kmene rovnakého pôvodu, nerovné manželstvá sa nesmeli uzatvárať. Ide o rodinnú alebo rodovú endogamiu („arabský zväzok“, *nahrwa*), sobáš muža so sesternicou z otcovej strany, alebo inou sesternicou či neterou. V prípade jednostranného sobáša to ukazuje na vzťah nadriadený–podriadený, pričom podriadená rodina vydávala dcéru. Táto prax v uzatváraní manželstiev sa dodržiava v elitných rodinách Sýrie aj v súčasnosti. Podobné manželstvá sú aj v rámci beduínskych kmeňov. Nadriadení pastieri tiav si mohli zobrať za manželku ženu z „podriadeného“ kmeňa pastierov oviec (*šawíja*). Za

nižšiu skupinu bola považovaná usadlá časť arabského obyvateľstva (*hadar*). Často to boli pôvodní kočovníci, v súčasnosti poľnohospodári. Manželstvá medzi beduínmi a poľnohospodármi organizovanými v kmeňoch boli možné. Beduíni chovajúci ťavy sú na vrchole spoločenskej dôležitosti. Potom nasledujú beduíni chovajúci ovce a kozy, na dne beduínskej spoločnosti sú koristníci, bandíti, lovci gaziel a pštrosov (*suláb*), ktorí si genealogický pôvod neuchovávali. V poradí dôležitosti po beduínch v spoločnosti nasledovali remeselníci, obchodníci a otroci. Zaujímavosťou je, že „pre emirov bolo prijateľnejšie vziať si za manželku otrokyňu, ako dievča z obchodníckeho rodu“. Dochádzalo aj k „mliečnemu“ príbuzenstvu, na báze spoločného kojenia. Toto pseudopříbuzenstvo vznikalo medzi emirom a otrokom a využívalo sa v klientelizme (Gombár, 2004: 15-17).

Hadára– mestské a vidiecke elity v Sýrii žijú najmä v sunitských mestách Halab (Aleppo), Hamá, Hims a Damask. Na spoločenské postavenie elitných rodín vplyvajú politické, podnikateľské a duchovné aktivity, ale najviac je založené na kvalite jednotlivca. Priblížme si, ako fungovala mestská elita v Halabe. Halab bol od začiatku 19. storočia arabské veľkomesto. Halabská mestská elita (*a‘ján*) a jej rodiny (*‘á‘ilát*) sa delila podľa genealógie alebo zamestnania. Najvýznamnejšia halabská rodina bola rodina duchovných Táhá a jej odnož Čelebi Zade. Rodina Šajchbandar viazala pôvod na osmanského guvernéra Mustafu Pašu Bujúního, vlastnila pozemky ešte z tímárskeho systému. K obchodnej elite patrila rodina Šurajjif, genealogicky sa viazala na kmeň Banú Tamín a druhému kalífovi Abú Bakrovi. V halabskej elite, špeciálne medzi obchodníckymi rodinami dochádzalo k arabským sobášom s cieľom koncentrácie majetku (Gombár, 2004: 17).

Mestské elity pri vzťahu s vládnucimi inštitúciami využívajú klientelizmus. Je to typický jav pre blízky východ, bežne sa uplatňoval a za základ sa považujú praktiky v lokálnych politických štruktúrach Osmanskej ríše. V Sýrskych mestách a aj na vidieku lokálne elitné rodiny viedli vodcovia (*za‘ím*), ktorí prostredníctvom mladíkov (*qabadáj*) ovládali mestské časti a oblasti. V rámci klientelizmu je dôležitá rola sprostredkovateľov (*wásita*), či už to boli duchovní vodcovia (*‘ulamá*), kresťanskí duchovní alebo prední/elitní občania v meste. Klientelizmus sa presunul najmä do bezpečnostných štruktúr, týmto presunom sa stále snažia vládnuce elity zabrániť transformácii politických systémov.

Demografický pohľad po druhej svetovej vojne

V súčasnosti sa polopúšť na západe krajiny, kde beduíni pásli stáda (*badia*), významne zmenšila vplyvom

urbanizácie, rozvojom železníc a motorizmu a výstavbou vojenských táborov. Pastierstvo tiav sa zmenšilo na úkor oviec. Zároveň sa celkovo zmenšil dopyt po poľnohospodárskych zvieratách. Návratnosť z pestovania plodín bola celkovo väčšia ako z pastierstva. Niektoré kmene sa stiahli na Arabský polostrov, niektoré usadili a začali žiť usadlým životom. Na území Sýrie sú stále kmene, ktoré žijú kočovným spôsobom. Zmenil sa prístup ku kočovaniu veľkých stád. Dôležitým prvkom prosperity stád sa v súčasnej dobe stalo rozdelenie rodinných stád na menšie, ktoré je ľahšie úspešne rozmnožiť a vychovať, pretože zabráni vypaseniu všetkej trávy v lokalite.

Život beduínov nebol legislatívne pokrytý počas vládnutia Assadovcov. Dosah na reálny život bol však minimálny. Začiatkom osemdesiatych rokov sa presadil pohľad na kmeňových šejkov ako na tradičných vodcov v oblastiach *badáwa* v Sýrii. V súčasnosti ich autorita a sila je uznávaná miestnymi obyvateľmi, aj štátnym aparátom. Niektorí šejkovia sú zároveň zvolení do parlamentu. Zaujímavosťou je, že hoci celkovo v obyvateľstve majú beduíni zastúpenie asi 5-7%, v parlamente majú zastúpenie 12%. Tento nárast sa však vysvetľuje disciplinovanosťou beduínskych voličov a nie podporou vlády. Na uznanie šejka však stále čiastočne vplyva strategické umiestnenie dediny, veľkosť pastvín či vlastníctvo studní (Chatty, 2010).

Pri súčasnom kmeňovom pohľade na Sýriu sa stretávame s nasledovnými kmeňmi, ktoré pasú stáda (Collelo 1987):

- Sýrska púšť: kmeňový zväz ^{cAniza} (kmene Ruwála, Hassána, Ál Džás)
- Palmýra (Tadmúr, provincia Hims) – okolie: Butaj-nát a Abáda
- Eufratská púšť: Fadán walad a Fadán charsa
- Provincia Dajr az-Zawr: Šammar az-Zúr a Šammar al-charsa

Zástupcovia kmeňov sa pravidelne stretávajú, súčasným hovorcom vodcov kmeňov je šejk Ahmed Sallaš.

Jazykovo je delenie Sýrie veľmi výrazné. Arabský jazyk tu má štyri veľké zastúpenia v dialektoch:

- Severný, mezopotámsky (*džazráwí*)
- Levantský
- Nadžský
- Mezopotámsky, resp. iracký

Zároveň sú na území Sýrie zastúpené ďalšie jazyky: arménsky, asýrsky, neo-arameský, čerkézsky, kabardo-čerkézsky, kurdský, rómsky a lomavrenský, a západný neo-arameský. V menšinovom pohľade je na území Sýrie významná kurdska menšina, ktorá nesie so sebou zároveň národnostné napätie.

Náboženský vývoj

Na území Sýrie sú zastúpené nasledovné náboženstvá: islam, kresťanstvo, drúzi a judaizmus.

Islam

V Sýrii sú zastúpené obe vetvy islamu: suniti aj šíiti. Vyznávačmi islamu sú aj nasledovné etnické menšiny: Kurdi, Turkméni, Palestínčania a Čerkézi. Suniti sa nelia v základných náboženských princípoch, delenie sa aplikuje v interpretácii práva. V Sýrii je dominantná škola hanafovská islamská právna škola.

V šíitských vetvách v Sýrii sú zastúpené nasledovné odnože: alawiti, drúzovia a v malom zastúpení smery: *isná^cašaríja*, *ismá^cílíja*, a *jazídíja*. Podľa šíitov *imám* je jediným a neomylným interpretom proroka a jeho zjavenia. Úcta a oddanosť, ktorú prechováajú šíiti voči *imámom*, dosahuje takmer mieru zbožštenia, lebo sú presvedčení, že práve v línii ich rodu sa prenáša „iskrička božstva“, teda archetypálnej Muhammadovej podstaty (*haqíqa muhammadíja*), a preto *imámovia* (aj celý ich rod) bývajú nadaní nadľudskými vlastnosťami (Ostránský, 2009: 87).

Zakladateľom alawitov bol Muhammad ibn Nusajr. Podľa učenia Ibn Nusajra jediný Boh je nepopísateľný, emanuje z neho hierarchia bytia, ^cAlí ibn Abí Tálíb je stelesnením najvyššieho bytia. Skupina sa pôvodne volala po svojom zakladateľovi Nusajriti, no premenovali sa, aby viac reflektovali „stranu ^cAlího“.

Šíitsky smer *isná^cašaríja* (strana dvanástich *imámov*) je zastúpený na území Sýrie aj z dôvodu výmeny a priateľských vzťahov s Iránom. Uznávajú líniu dvanástich *imámov*. Veria, že posledný, dvanásty *imám* zmizol, ale keďže veria, že bez *imáma* nebude svet, veria, že stále žije a keď sa vráti ako očakávaný *mahdí*, nastolí „Božie kráľovstvo na zemi“.

Ismá^cíliti uznávajú radu *imámov* až po staršieho syna Dža^cfára as-Sádiqa Ismá^cíla alebo jeho syna Muhammada. Rozlišujú medzi exoterickým (*záhir*) a esotrickým (*bátin*) poznaním, to druhé považujú za dôležitejšie. Uznávajú tiež neomylnosť *imáma*.

Jazídi sú náboženskou komunitou, ktorej niektoré rysy vierouky prejavujú známky islamu, ale s prvkami gnózy, manichejizmu, kresťanstva a judaizmu. Zakladateľom vierouky je dualizmus: viera v Boha, ktorý stvoril svet a teraz je nad ním, transcendentný, a jeho emanácia Malak Tá^cús ako padlý anjel, ktorý sa kajal. Bývajú nazývaní aj ako uctievači diabla. Na území Sýrie sem patrí prevažne kurdska menšina. Je to uzavreté spoločenstvo.

Kresťanstvo

Kresťania v Sýrii sú v porovnaní s moslimami viac urbanizovaní, vzhľadom na štátnu podporu dosahujú vyšší stupeň učnosti a sú aktívnejší v politike. Kresťania

ťanské zastúpenie cirkví v Sýrii: Sýrska ortodoxná, Grécka ortodoxná, Melkitská Ortodoxná katolícka cirkev, Arménska ortodoxná, Protestantská, Koptská, Maroniti, Arménska katolícka, Sýrska katolícka, Chalcedónska katolícka a Rímskokatolícka cirkev.

Drúzovia

Drúzovia sú monoteistická, náboženská aj etnická komunita. Odštípili sa v roku 1017 od ismá'ílskej vetvy. Formálne sa hlásia k sunitskému islamu, dodržujú islamské sviatky. Neuznávajú päť pilierov islamu, ale sedem povinností:

- Hovoriť len pravdu.
- Ochrana a vzájomná pomoc pre bratov v boji.
- Zrieknutie sa iného uctievanie a falošnej viery.
- Odmietanie života bez viery, zahrnutie diabla (Iblisa).
- Uznanie kalifa al-Hákima ako boha.
- Prijímať božie skutky.
- Absolútne podvolenie sa božím činom, vnútorným a vonkajším.

Učenie je ezoterické, spoločnosť sa delí na tých, čo porozumeli (*uqqál*, môžu sem patriť aj ženy) a nevediacich (*džuhhál*). Vzhľadom na prenasledovanie osídľujú horské časti Sýrie a Libanonu.

Judaizmus

Judaizmus je vedený ako náboženstvo (*músáwíjín, nasledovníci Mojžiša*), nie ako národ (*jahúdín, žida*). Príslušníkov je ťažko rozlíšiť, pretože sa obliekajú ako Arabi a rozprávajú po arabsky. Židia v Sýrii majú zaručenú náboženskú slobodu, ale nie osobnú, stále sú pod policajnou kontrolou. Mnoho sýrskych židov emigrovalo po r. 1948 do Izraela.

Rozloženie síl

Po stiahnutí francúzskych vojsk zostali pri moci príslušníci mestských elít. Okrem pevných pozícií v mestách vlastnili rozsiahle časti pozemkov na vidieku. Ich cieľom bolo vytvoriť Sýrsky štát založený na unitárnej koncepcii. Rozličné očakávania prinášali aj veľké rozdiely, ktoré boli medzi obyvateľstvom. To sa skladalo z roľníkov, nomádov, usadených nomádov a mestského obyvateľstva. Vzhľadom na vznik Izraela a porážku arabských vojsk pri útoku na Izrael mestská elita prišla o reputáciu. Tým sa možnosti presadenia mestskej elity zminimalizovali.

Pred nástupom strany Baas (vzkriesenie) k moci boli na území Sýrie štyri významné politické sily:

- armáda, ktorá sa javila ako samostatná apolitická sila,
- Halabské mestské elity s napojením na Irak,
- Damašské mestské elity s napojením na Saudskú Arábiu
- a na stranu Baas ktorá sa orientovala na stredné

a nižšie vrstvy mimo Damask a Halab, a na vojakov.

Na verbovanie strana Baas využívala odpor, ktorý mali obyvatelia k pôvodným vládnucim vrstvám. Strana sa zamerala na otázky národnej identity. Po nástupe strany Baas s prezidentom Háfizom al-Asadom na čele sa k moci dostala alawitská (cca 13% obyvateľstva) a drúzská menšina. Išlo o revolučné vidiecke elity, ktoré odstavili tradičné mestské elity. Teda k moci sa dostali nové elity s novým systémom klientelistických vzťahov. Assadov politický systém sa dá charakterizovať ako autoritatívny prezidentský systém so silnými klientelistickými prvkami. V Sýrii sú štyri vládnuce vrstvy. Na vrchole je samotný prezident, pod ním je asi 40 dôstojníkov z bezpečnostných a spravodajských sietí. Treťou vrstvou je regionálne vedenie strany Baas. Poslednou vrstvou sú významné osobnosti, ministri, guvernéri provincií, predstavitelia profesijných organizácií a náboženský predstavitelia. Za zdroj sily Assadovho režimu sa považujú štyri piliere moci: Stranícky aparát strany Baas; Populárne organizácie, ktorými sú ľudia kontrovaní v konfesných rezoch (nap. Únia žien, obchodné únie, únie roľníkov,...); Štátna byrokracia; Podpora armády, bezpečnostných síl a spravodajských služieb (*muchábarát*) (Hinnesbusch, 2002).

Piliere moci znamenajú pre systém pri pomerne veľkej nezamestnanosti podporu zo strany obyvateľstva a aj dostatočnú kontrolu obyvateľstva. Zároveň podpora prichádza aj z menšinových náboženských obcí. V nemalej miere aj od samotnej väčšinovej sunitskej časti obyvateľstva, pre ktorú Assadov režim znamená politickú stabilitu, a tým aj stabilitu pre podnikanie.

Sýria má „najstaršiu tradíciu moderného islamského reformistického fundamentalizmu“. Moslimské bratstvo (*al-Ichwán al-muslimín*) bolo založené v roku 1935 v Halabe, v roku 1945 sa presunulo do Damasku a roku 1946 sa zlegalizovalo. Moslimské bratstvo propagovalo ideológiu s nacionálnym, náboženským a sociálnym tónom. V roku 1964 radikáli z Moslimského bratstva vyvolali povstanie v Hamá, podporovali ich sunitské podnikateľské kruhy. Dôvodmi na povstanie bolo preferovanie Šiitov a aplikovanie socializmu. Sunitská menšina bola naďalej nespokojná, vyvrcholením bolo predloženie sekulárnej ústavy, kam prezident Háfiz al-Asad musel presadiť dodatok, že prezident musí byť moslim. Sýrske Moslimské bratstvo sa rozdelilo na tri frakcie podľa miest pôvodu:

- z mesta Hamá, najradikálnejšie,
- z mesta Halab, radikálne,
- z mesta Damask, umiernené.

Ďalšie radikálne prejavy Moslimského bratstva, ktoré začalo preferovať džihád, boli naviazané na von-

kajšiu politickú situáciu. V rokoch 1975 – 1976 počas Libanonskej občianskej vojny Háfiz al-Asad podporil maronitskú menšinu, čím dal podnet k útokom zo strany Moslimského bratstva. V rokoch 1979 – 1980 povstalo Moslimské bratstvo v Hamá, Hims a Halabe, do Damasku sa povstanie neprenieslo. Vojaci z Moslimského bratstva zabili asi 300 ľudí, odvety úder armády si vyžiadali okolo 1000 ľudských životov. Moslimské bratstvo sa následne zreorganizovalo. Naplánoval sa prevrat na začiatok roku 1982 a vydali Manifest a program islamskej revolúcie (9. 11. 1980). 17. 1. 1981 bol založený na základe iniciatívy Moslimského bratstva Sýrsky islamský front (*al-Džabha al-islámíja as-sú-ríja*). Vodcovia požiadali v Bagdade Saddáma Husajna o finančnú aj vojenskú pomoc, ktorú dostali. Následne sa od septembra začali bombové útoky, vyvrcholením bol bombový útok v Damasku 29. 11. 1981 so stovkami obetí. Povstanie začalo v noci z 2. na 3. januára, keď islamskí extrémisti vraždili v Hamá. Odpoveďou bolo zrovnanie časti starého mesta Hamá so zemou aj s vyvraždením danej časti obyvateľstva armádou. Počty obetí sa podľa zdrojov pohybujú od 5000–10 000. Výsledkom bolo upokojenie situácie. Moslimské bratstvo sa rozdelilo na časť, ktorú viedol šejk ‘Abd al-Fattáh Abú Ghudda zo Saudskej Arábie a ktorá získala medzinárodné uznanie, a časť, ktorú viedol ‘Adnán Sa‘d ad-Dín z Iraku. Tí sa premenovali na Národnú alianciu oslobodenia Sýrie, neskôr podporovali Saddáma Husajna a čiastočne sa zdiskreditovali.

Režim začal v 80. rokoch uvoľňovať obchod, podporoval tradičné obchodné rodiny, čím znížil podporu Moslimského bratstva. Zároveň udržiaval dobré vzťahy s islamskými organizáciami: Hizballáh (Libanon), Front islamskej akcie (Jordánsko), Islamský džihád (Palestína), Hamás (Palestína). Počas nástupu do vlády Bašar al-Asad vymenil všetkých vysokopostavených sunitov a už ich nenahradil. Zástupcom sunitov boli počas vládnutia Asadovcov pridelené niektoré ministerské miesta a parlamentné kreslá. Reálna moc im však pridelená nebola, iba pozície. Kreslo ministra zahraničných vecí bolo obsadzované sunitským kandidátom. Hlavným dôvodom je, že suniti majú väčšie známosti a skúsenosti so zahraničím a arabské štáty sú najmä sunitské.

V októbri roku 2005 bola vydaná Damašská deklarácia pod patronátom Moslimského bratstva. Označuje vládu autoritársku, totalitnú a kľúčujúcu. Žiada postupné reformy a mier, uznávanie všetkých na základe národnosti aj náboženstva. Špeciálne bolo zvýdvihnuté zrovnoprávnenie Kurdov so všetkými sýrskymi občanmi.

Súčasná a načrtnutie ďalšieho smerovania Sýrie

Ako významný prvok v snahe udržať stranu Baas pri moci sa ukazuje zotrvanie a pozdvihnutie alawitov. Stranu Baas podporujú aj sýrski kresťania. Majú dva dôvody: prvý Baas stále oficiálne podporuje sekularizáciu štátnej správy, druhým je obava pred budúcnosťou, ak by sa suniti dostali k moci. Na zníženie obáv kresťanov preto vodcovia kmeňov vydávajú vyhlásenia – šejk, vodca kmeňa Šammar al-charsa (2012): „Naši predkovia boli kresťania, máme kresťanskú krv, zachováme ich kostoly a kláštory, ochránime kresťanov na našom území.“

Z medzinárodného hľadiska sa neprejavil zásadný radikálny postoj zo strany západných mocností, ktoré sa angažovali v Arabskej jari 2011. Dôvodom na pomalý odpor a nie radikálny je, že Sýria je záujmová oblasť Ruska, má tu jedinou námornú základňu (Tartus) mimo svojho výsostného územia, zároveň je Sýria Iránom deklarovaná ako priamy spojenec aj vzhľadom na sýrske šíitské smerovanie.

Obmedzenia západných a arabských krajín boli ekonomické, zmrazenie účtov sýrskym firmám a bankám, s prepojením na vládu zo strany USA a Európskej únie, zákaz vstupu vysokým vládnym predstaviteľom na územie USA a Európskej únie. Pozastavenie členstva v lige Arabských štátov a rušenie zastupiteľských úradov zo strany Turecka, Saudskej Arábie, Bahrainu, Kuvajtu a Tuniska. Na druhej strane Rusko, Čína, India, Brazília a Južná Afrika odmietli rezolúciu Bezpečnostnej rady o aplikovanie významného tlaku na sýrsku vládu.

Radikálna zmena zvonka nie je zatiaľ možná vzhľadom na postoj veľkých krajín ako Rusko a Čína. Zároveň sa západné krajiny obmedzujú len na ultimáta, oznámili, že priama vojenská intervencia nepripadá do úvahy. Následné zrušenie zastupiteľských úradov im vzalo moc vyjednávať. Naproti tomu susedia Sýrie priamo zasahujú do života na území Sýrie. Vrchný muftí Sýrie, šejk Ahmad Badr ad-Dín al-Hasan hovorí v článku vydanom v *Der Spiegel ONLINE*: „Pozrite sa na druhé centrá nepokojov Hims: mesto je veľmi blízko hraníc, v tomto prípade Libanonu. Neprijemné elementy ako sú Iračania, Afgánci, Saudi a Jemenci prichádzajú odtiaľ, všetci s radikálnou a fundamentalistickou agendou.“ Proti veľkému muftímu však niektorí radikálni sunitskí imámovia broja, pretože je v ich očiach umiernený. Náboženstvo ako jeden z motivátorov súčasných nepokojov na území Sýrie potvrdzuje rozhovor s nemenovaným sunitským šejkom pre *Der Spiegel ONLINE*, počas interview, pri ktorom zostal v utajení, povedal: „Stávam sa lídrom revolúcie, naše kmene sú utláčané“ (*Syria News: Iraqi Sunni tribal sheikh admits sending men to fight against Bashar al-Assad in Syria, 2012*).

Z pohľadu vedenia Sýrie je nepríjemným faktom snaha o zjednotenie opozície a založenie Sýrskej národnej rady. Na jednej strane je Sýrska národná strana hlavným hovorcom sýrskej opozície, na strane druhej je však vo vnútri od založenia silné napätie. Sýrska národná rada je od založenia obviňovaná z preferovania Moslimského bratstva, z nedostatočného styku a znalosti pomerov v Sýrii. Dôvodom tohto obviňovania je, že prevažná časť ľudí z rady žije mimo Sýrie. Z predsedníctva rady musel odstúpiť prof. Burhán Ghajlún (prednáša na Sorbonne). Špeciálnou časťou opozície sú Miestne koordinačné výbory (LCC). Pôsobia priamo na území Sýrie. Vynikajú svojou radikálnosťou a aj prezentovaním informácií. Zameriavajú sa na heslovité informácie podporované fotografiami a videami z nepokojov (LCC Syria – Photo Blog).

V blízkej budúcnosti sa predpokladá, že štáty Perzského zálivu a Turecko vyvolajú väčšiu agresiu s podporou Francúzska a USA. Podpora by sa mala viazať najmä na oblasť komunikácie, koordinácie záškodníckych akcií a dodávku protitankových zbraní. Prípadná agresia je predpokladaná najmä od štátov Turecko,

Saudská Arábia, Katar a Spojené arabské emiráty. Dôležitým faktorom na misiu sa stáva náboženský aspekt, kde sa sunitské krajiny snažia oslobodiť nábožensky utláčanú väčšinu na sýrskom území. Ďalším predpokladom je, že to bude na pozadí veľkých zmien, ako je vypísanie referenda o ústave prezidentom a vypísanie volieb. Zároveň sa vyvíja stále väčší tlak na Rusko, aby umožnilo zasiahnuť v Sýrii. Predpokladá sa, že Rusko nakoniec ustúpi, ale cena ústupu zatiaľ nie je známa. Tlak sa zároveň vytvára na verejnú mienku, cez počty zobrazovania obetí útokov armády, pričom nie je jasné, ktorá strana bola pôvodcom útokov. V prípade veľkého konfliktu však zo strany západných mocností bude prevládať snaha skrátiť konflikt na minimum a využiť Sýriu na prepravu nerastného bohatstva z krajín Perzského zálivu.

Sýria je štátom, v ktorom sa pokusy o výmenu vlády, úspešné alebo neúspešné, striedali na pravidelnej báze od pádu Osmanskej ríše. Striedania boli pravidelne sprevádzané veľkými stratami na životoch. Terajší stav sa javí ako snaha o výmenu súčasného vedenia väčšinovou opozíciou na náboženskom princípe.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Literatúra

Gombár, E. (2004). *Kmeny a klany v arabské politice*. Praha: Nakladatelství Karolínium.

Gombár, E. (2002). Islamistické organizace v Sýrii, v Jordánsku a v Libanonu. In: *Mezinárodní vztahy*, 37(2): 84-97.

Hinnesbusch, R. (2002). *Syria, revolution from above*. New York: Routledge.

Hourani, A. (2010). *Dějiny arabského světa od 7 století po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Lewis, N. N. (1987). *Nomads and Settlers in Syria and Jordan, 1800 – 1900*. New York: Cambridge University Press.

Ostřanský, B. (2009). *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. Praha: Libri.

Pipes, D. (1990). *Greater Syria, The History of an Ambition*. New York: Oxford University Press.

Rubin, B. (2007). *The truth about Syria*. New York: Palgrave Macmillan.

Slodička, A. (2008). *Orientálne ortodoxné cirkvi*. Michalovec: Vydavateľstvo Misionár.

Tauer, F. (2006). *Svět islámu, dějiny a kultura*. Praha: Vyšehrad.

Internetové zdroje

- Burke, E. (2012). *Západ nezvládal v Sýrii diplomaciu* [online]. EuroActiv.sk [cit. 23. 05. 2012], Dostupné na internete: <http://www.eaq.sk/clanok/2012-03-06-zapad-nezvladol-v-syrii-diplomaciu>
- Collelo, T. (1987). *Syria: A Country Study: Syria Tribes* [online], Federal Research Division, Library of Congress [cit. 10.05.2012]. Dostupné na internete: <http://countrystudies.us/syria/28.htm>
- Chatty, D. (2010). *The Bedouin in Contemporary Syria: The Persistence of Tribal Authority and Control* [online]. Middle East Institute [cit. 03. 5. 2012], Dostupné na internete: http://www.ou.edu/mideast/Additional%20pages%20-%20non-catagory/Chatty_Tribes_of_Syria_2010_MEJpdf.pdf
- Damascus Declaration in English* [online]. SyriaComment.com [cit. 11.05.2012], Dostupné na internete: <http://faculty-staff.ou.edu/L/Joshua.M.Landis-1/syriablog/2005/11/damascus-declaration-in-english.htm>
- Democracy, Human Rights, and Labor [cit. 03. 5. 2012], Dostupné na internete: <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2006/71432.htm>
- Interview with Syrian Grand Mufti 'Assad Could Step Down After Free Elections'* [online].
- LCC Syria - Photo Blog* [online]. The Revolting Syrian [cit. 29. 05. 2012], Dostupné na internete: <http://www.the-revoltingsyrian.com/post/16335144804/lcc-syria-photo-blog>
- World Report 2012: Syria* [online]. 2011, Human Rights Watch [cit. 03. 05. 2012]. Dostupné na internete: <http://www.hrw.org/world-report-2012/world-report-2012-syria>
- LookLex: Syria Religions* [online]. LookLex Encyklopaedia [cit. 03. 5. 2012], Dostupné na internete: <http://looklex.com/e.o/syria.religions.htm>
- International Religious Freedom Report 2006: Syria* [online]. U.S. Department of State, Bureau of SPIEGELonline [cit. 11. 05. 2012], Dostupné na internete: <http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-syrian-grand-mufti-assad-could-step-down-after-free-elections-a-796363.html>
- Syria News: Iraqi Sunni tribal sheikh admits sending men to fight against Bashar al-Assad in Syria* [online]. 2012, The Telegraph [cit. 11. 5. 2012]. Dostupné na internete: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9137115/Iraqi-Sunni-tribal-sheikh-admits-sending-men-to-fight-against-Bashar-al-Assad-in-Syria.html>